

HE 106/2024 vp

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi alkoholi- ja alkoholijuomaverosta annetun lain liitteen muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi alkoholi- ja alkoholijuomaverosta annettua lakia. Väkevien alkoholijuomien valmisteveroa korotettaisiin ennustetun kuluttajahintaindeksin kehityksen mukaisesti vuosina 2025–2027. Korotus kohdistuisi alkoholipitoisuudeltaan yli 15- mutta enintään 22-tilavuusprosenttisiin välituotteisiin, yli 10-tilavuusprosenttisiin etyylialkoholijuomaryhmän nimikkeen 2208 juomiin sekä muihin etyylialkoholijuomaryhmän kuin nimikkeen 2208 tuotteisiin alkoholipitoisuudesta riippumatta.

Ennustetun kuluttajahintaindeksin kehityksen mukainen veronkorotus olisi 1,3–1,8 prosenttia vuodessa ja yhteensä 4,6 prosenttia vuosien 2025–2027 aikana.

Veronkorotusten seurauksena etyylialkoholijuomaryhmän juomien hinnat nousisivat arviolta noin prosentin kunakin veronkorotusvuonna. Yhteensä hintamuutos olisi noin kolme prosenttia. Yli 15 prosentin vahvuisten välituotteiden hinnat nousisivat arviolta noin puoli prosenttia kunakin veronkorotusvuonna ja yhteensä vajaa kaksi prosenttia.

Ehdotetut veronkorotukset kasvattaisivat alkoholiveron tuottoa vuositasolla noin kolme miljoonaa euroa vuosina 2025 ja 2026 ja noin neljä miljoonaa euroa vuonna 2027.

Esitys liittyy valtion vuoden 2025 talousarvioesitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan 1.1.2025.

SISÄLLYS

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ	1
PERUSTELUT	3
1 Asian tausta ja valmistelu	3
1.1 Tausta	3
1.2 Valmistelu	3
2 Nykytila ja sen arviointi	3
2.1 Lainsäädäntö	3
2.2 Käytäntö	11
3 Tavoitteet	13
4 Ehdotukset ja niiden vaikutukset	13
4.1 Keskeiset ehdotukset	13
4.2 Pääasialliset vaikutukset	14
5 Muut toteuttamisvaihtoehdot	17
5.1 Vaihtoehdot ja niiden vaikutukset	17
5.2 Ulkomaiden lainsäädäntö ja muut ulkomailta käytetyt keinot	18
6 Lausuntopalaute	18
7 Voimaantulo	19
8 Toimeenpano ja seuranta	19
9 Suhde muihin esityksiin	19
LAKIEHDOTUS	21
Laki alkoholi- ja alkoholijuomaverosta annetun lain liitteen muuttamisesta	21
LIITE	22
LIITE	23
RINNAKKAISTEKSTI	23
Laki alkoholi- ja alkoholijuomaverosta annetun lain liitteen muuttamisesta	23

PERUSTELUT

1 Asian tausta ja valmistelu

1.1 Tausta

Pääministeri Petteri Orpon hallitus päätti kevään 2024 kehysriihessä vuosien 2025–2028 julkisen talouden suunnitelman yhteydessä, että väkevien alkoholijuomien vero sidotaan kuluttajahintaindeksiin (Valtiovarainministeriön julkaisuja 2024:29). Kehysriihikirjauksen mukaan indeksikorotusten tavoiteltu vuotuinen vaikutus alkoholiverotuottoon on viisi miljoonaa euroa vuosina 2025 ja 2026 ja kuusi miljoonaa euroa vuonna 2027.

1.2 Valmistelu

Esitys on valmisteltu valtiovarainministeriössä.

Esitysluonnos oli lausuntokierroksella 14.6.–15.8.2024. Lausuntoa pyydettiin esityksen kannalta keskeisiltä ministeriöiltä, viranomaisilta, elinkeinoelämältä ja muilta sidosryhmiltä, yhteensä 23 taholta, minkä lisäksi myös muilla oli mahdollisuus antaa esitysluonnoksesta lausuntonsa Lausuntopalvelu.fi-palvelussa. Lausuntopyyntö julkaistiin myös valtiovarainministeriön julkisella verkkosivulla.

Lausuntopyyntö, lausuntotiivistelmä ja saadut lausunnot ovat nähtävillä julkisessa palvelussa osoitteessa valtioneuvosto.fi/hankkeet tunnuksella VM104:00/2024.

2 Nykytila ja sen arviointi

2.1 Lainsäädäntö

EU:n alkoholiverolainsäädäntö

Alkoholivero on yksi Euroopan unionissa yhdenmukaistetuista veroista, mikä tarkoittaa, että veron rakenteesta ja vähimmäismääristä säädetään EU:n lainsäädännössä. Alkoholien ja alkoholijuomien valmisteverojen rakenteiden yhdenmukaistamisesta annetussa neuvoston direktiivissä 92/83/ETY, jäljempänä *rakennedirektiivi*, säädetään alkoholiverotuksen rakenteesta, verotettavista tuotteista ja niiden määritelmistä. Alkoholijuomiin sovellettavista vähimmäisvalmisteveroista säädetään alkoholien ja alkoholijuomien valmisteverojen määrien lähentämisestä annetussa neuvoston direktiivissä 92/84/ETY, jäljempänä *verotasodirektiivi*.

Alkoholijuomat jaetaan rakennedirektiivissä viiteen juomaryhmään: olueen, viineihin, muihin käymisteitse valmistettuihin alkoholijuomiin, välituotteisiin ja etyylialkoholiin. Juomaryhmät määritellään rakennedirektiivissä tariffi- ja tilastonimikkeistöstä ja yhteisestä tullitariffista annetun neuvoston asetuksen (ETY) N:o 2658/87 liitteen I muuttamisesta annetun komission täytäntöönpanoasetuksen (EU) 2018/1602, jäljempänä *tullitariffi*, nimikkeiden avulla. Rakennedirektiivin mukaan viinin, muiden käymisteitse valmistettujen juomien sekä välituotteiden vero on määrättävä lopputuotteen määrän perusteella, kun taas oluelle ja etyylialkoholille vero on laskettava sataprosenttisen alkoholien määrän perusteella. Oluen vero voidaan vaihtoehtoisesti määrätä platoastetta kohti. Rakennedirektiivissä säädetään lisäksi juomaryhmittäin, millaiset veroporrastukset ovat mahdollisia ja millaisia veronalennuksia tai verovapautuksia jäsenvaltioiden tulee tai on mahdollista halutessaan myöntää. Direktiivistä

poikkeavat kansalliset veron määräämisen perusteet, veroporrastukset ja verovapaudet eivät ole sallittuja.

Rakennedirektiivin mukaan jäsenvaltiot voivat halutessaan myöntää tietyin ehdoin pienille riippumattomille alkoholijuomien valmistajille alennusta valmisteverosta enintään 50 prosenttia tavanomaisen veron määrästä. Lisäksi jäsenvaltioilla on mahdollisuus soveltaa enintään 3,5 tilavuusprosenttia alkoholia sisältävään olueen alempaa verotaso kuin sitä vahvempaan olueen. Viinien ja muiden käymisteitse valmistettujen juomien osalta jäsenvaltiot voivat soveltaa alennettuja verokantoja alkoholipitoisuudeltaan enintään 8,5 tilavuusprosenttisiin juomiin.

Välituotteiden ryhmässä on sallittua porrastaa vero siten, että alennettua veroa kannetaan enintään 15 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävistä juomista. Alennetun valmisteveron määrä ei kuitenkaan saa olla enempää kuin 40 prosenttia tavanomaista kansallista valmisteveron määrää alempi eikä alempi kuin kuohumattoman viinin tai muun käymisteitse valmistetun juoman kansallisen valmisteveron määrä. Alennettuja verotasoja saa olla ainoastaan yksi.

Jäsenvaltiot voivat soveltaa alennettuja verokantoja myös etyylialkoholin ryhmässä tullitariffin nimikkeeseen 2208 kuuluviin juomiin, joiden alkoholipitoisuus on enintään 10 tilavuusprosenttia. Etyylialkoholin ryhmässä alennettuja verotasoja voi olla useampia kuin yksi. Muihin etyylialkoholijuomaryhmän tuotteisiin kuin nimikkeeseen 2208 juomiin ei saa soveltaa alennettuja verotasoja.

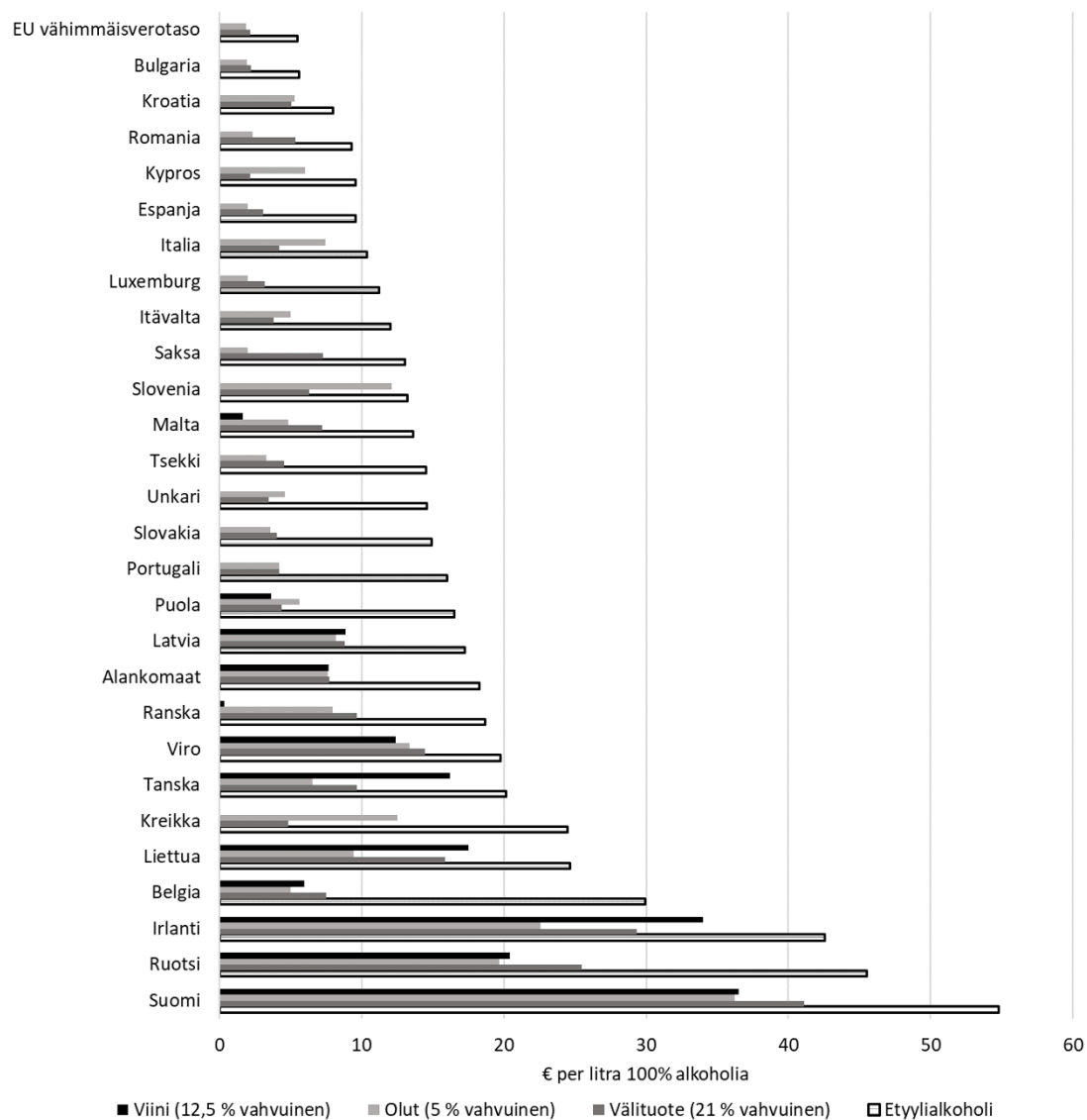
Jäsenvaltiot voivat kansallisesti määritellä verotasot, mutta niiden on oltava vähintään verotasodirektiivissä määriteltyjen juomaryhmittäisten vähimmäisverojen suuruisia. Vähimmäisverotasojen yksikkönä käytetään direktiivissä euroa hehtolitraa kohti, mikä tarkoittaa samaa kuin senttiä litraa kohti. Oluen valmisteveron vähimmäismäärä on vaihtoehtoisesti joko 0,748 euroa lopputuotteen hehtolitralla platoastetta kohti tai 1,87 euroa lopputuotteen hehtolitralla alkoholiprosenttia kohti. Kuohumattomalle viinille ja kuohuviinille säädetty valmisteveron vähimmäismäärä on nolla euroa hehtolitralla tuotetta. Muiden käymisteitse valmistettujen juomien vähimmäisvero on viiniä vastaavasti nolla euroa. Välituotteille säädetty vastaava vähimmäismäärä on 45 euroa. Etyylialkoholin valmisteveron vähimmäismäärä on 550 euroa hehtolitralla sataprosenttista alkoholia.

Verotasodirektiivissä ei sinänsä vaadita, että jäsenvaltioiden tulisi asettaa eri juomaryhmille verot siten, että kutakin etyylialkoholiprosenttia verotettaisiin yhtäläisin perustein. Kansallisia verotasoja säädettäessä on kuitenkin otettava huomioon Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 110 artiklan määräykset. Jäsenvaltiot eivät saa määrätä muiden jäsenvaltioiden tuotteille korkeampia välittömiä tai välillisiä sisäisiä maksuja kuin ne välittömästi tai välillisesti määräävät samanlaisille kotimaisille tuotteille. Jäsenvaltiot eivät liioin saa määrätä muiden jäsenvaltioiden tuotteille sellaisia sisäisiä maksuja, joilla välillisesti suojellaan muuta tuotantoa. Käytännössä syrjimättömyysvaatimus on tullut esille oluen ja viinin välillä silloin, kun vain toinen niistä on pääosin kotimaista alkuperää.

Vaikka alkoholiverotus on unionissa yhdenmukaistettu, alkoholiverotuksen taso vaihtelee EU:n jäsenvaltioiden välillä huomattavasti. Edellä mainitut vähimmäisverotaso ovat matalia eikä niihin ole tehty edes nimellisiä korotuksia sen jälkeen, kun verotasodirektiivi säädettiin vuonna 1992. Alla olevassa kuviossa 1 on esitetty EU:n jäsenvaltioiden verotaso eräiden alkoholijuomien osalta vuoden 2024 alussa sataprosenttista alkoholilitraa kohti. Kuten kuviosta nähdään, alkoholijuomien verotus eroaa kaikissa jäsenmaissa merkittävästi valmistustavan mukaan. Etyylialkoholijuomaryhmän juomia verotetaan tyypillisesti kireämmin kuin viiniä ja olutta. Reilu puolet EU:n jäsenvaltioista ei verota lainkaan viiniä, ja useissa jäsenvaltioissa

oluen alkoholivero on matala. Kuviosta nähdään myös, että alkoholin verotus on kireintä Suomessa.

Kuvio 1. EU:n jäsenvaltioiden eräiden alkoholijuomien verotasot vuoden 2024 alussa, euroa litralta sataprosentista alkoholia

Lähde: Euroopan komission "Taxes in Europe" -tietokanta

Euroopan komissio käynnisti vuonna 2022 verotusdirektiivin toimivuuden arvioinnin. Arvioinnissa tarkastellaan, ovatko alkoholijuomien valmisteverotat edistäneet EU:n

sisämarkkinoiden moitteetonta toimintaa. Arviointi käynnistyi julkisella kuulemisella keväällä 2022, minkä jälkeen asian etenemisestä ei ole tullut tietoa. Alkoholiverotukseen liittyy myös kaksi muuta komissiossa vireillä olevaa selvitystä, jotka kohdistuvat valmisteveroja koskevasta yleisestä järjestelmästä (uudelleenlaadittu) annetun neuvoston direktiivin (EU) 2020/262 säännöksiin. Ensimmäinen koskee valmisteveron alaisten tuotteiden etämyyntimenettelyä ja toinen matkustajatuontia. Jälkimmäisestä komission oli tarkoitus antaa direktiivin muutosehdotus vuoden 2021 lopussa. Direktiiviehdotusta ei ole annettu.

Alkoholijuomien verotusta koskevat kansalliset säännökset

Alkoholin ja alkoholijuomien valmisteverotuksesta säädetään kansallisesti alkoholi- ja alkoholijuomaverosta annetussa laissa (1471/1994), jäljempänä *alkoholiverolaki*. Laissa alkoholijuomalla tarkoitetaan nautittavaksi tarkoitettua juomaa, joka sisältää yli 1,2 tilavuusprosenttia etyylialkoholia. Olut katsotaan kuitenkin alkoholijuomaksi silloin kun se sisältää yli 0,5 tilavuusprosenttia etyylialkoholia. Juomaryhmät määritellään laissa tullitariffin nimikkeiden ja sanallisten tarkennusten avulla. Juomaryhmät jaetaan laissa edelleen tuoteryhmiin alkoholipitoisuuden perusteella. Alkoholista ja alkoholijuomista on suoritettava veroa lain liitteen verotaulukon mukaisesti.

Oluella tarkoitetaan alkoholiverolaissa sekä tullitariffin nimikkeeseen 2203 kuuluvaa mallasjuomaa että nimikkeeseen 2206 kuuluvaa oluen ja alkoholittoman juoman sekoitusta, joiden alkoholipitoisuus on yli 0,5 tilavuusprosenttia. Olutta verotetaan juoman etyylialkoholipitoisuuteen perustuen. Verotasoja on kaksi: alempi taso yli 0,5 mutta enintään 3,5 tilavuusprosenttia alkoholia sisältävälle oluelle ja ylempi alkoholipitoisuudeltaan yli 3,5-tilavuusprosenttiselle oluelle. Pienten riippumattomien panimoiden alkoholijuomaveroa on alennettu 10–50 prosentilla oluen vuosittaisesta tuotantomäärästä riippuen.

Alkoholiverolaissa erotetaan toisistaan viini ja muu käymisteitse valmistettu juoma. Viininä verotetaan rypäleestä valmistettu viini, joka on valmistettu ilman väkevöintiä eikä sisällä lisätyä etyylialkoholia. Muuna käymisteitse valmistettuna juomana pidetään sellaista käymisteitse valmistettua juomaa, joka ei ole viiniä tai olutta eikä sisällä lisätyä etyylialkoholia ja jonka alkoholipitoisuus on enintään 15 tilavuusprosenttia. Tällaisia juomia ovat esimerkiksi siideri, käymispohjaista alkoholia sisältävät long drink -juomat ja marjaviinit. Lisäksi muuna käymisteitse valmistettuna juomana pidetään sellaista käymisteitse valmistettua juomaa, joka ei ole viiniä tai olutta ja jonka alkoholipitoisuus on yli 1,2 mutta enintään 8,5 tilavuusprosenttia ja joka sisältää lisätyä etyylialkoholia. Viinin ja muiden käymisteitse valmistettujen alkoholijuomien valmistevero määräytyy litralta valmista tuotetta. Viinille ja muille käymisteitse valmistetuille alkoholijuomille on alkoholiverolaissa viisi alkoholipitoisuuteen perustuvaa verotaso.

Käymisteitse valmistetut tuotteet, jotka eivät täytä oluen, viinin tai muun käymisteitse valmistetun juoman määritelmää ja jotka ovat vahvuudeltaan enintään 22 tilavuusprosenttisia verotetaan välituotteina. Välituotteita ovat esimerkiksi väkevöidyt viinit ja tietyt juomasekoitukset. Yli 1,2 mutta enintään 15 tilavuusprosenttia alkoholia sisältävistä välituotteista kannetaan alempaa veroa kuin yli 15 mutta enintään 22 tilavuusprosenttisista juomista. Välituotteiden vero määräytyy litralta valmista alkoholijuomaa.

Etyylialkoholijuomaryhmän tuotteista kannetaan veroa juoman etyylialkoholipitoisuuden perusteella. Etyylialkoholina verotetaan ensinnäkin tullitariffin nimikkeeseen 2208 kuuluvat väkevät alkoholijuomat, kuten vodka, konjakk, viski ja liköörit, ja esimerkiksi miedommat juomasekoitukset, kuten long drink -juomat, joita ei ole valmistettu käymisteitse. Nimikkeen

2208 juomilla on kaksi verotaso siten, että alempaa veroa kannetaan yli 1,2 mutta enintään 2,8 tilavuusprosenttia alkoholia sisältävistä juomista ja korkeampaa veroa yli 2,8 tilavuusprosenttisista juomista.

Etyylialkoholina verotetaan myös muita tuotteita kuin nimikkeen 2208 juomia. Näitä ovat muun muassa yli 80-tilavuusprosenttinen etyylialkoholi sekä sellaiset rypäle- ja hedelmäviinipohjaiset juomat, joiden alkoholipitoisuus on yli 22 tilavuusprosenttia. Näiden tuotteiden verotaso on vastaava kuin vahvemmillä nimikkeen 2208 juomilla.

Alla olevasta taulukosta ilmenevät alkoholijuomien verotasot tuoteryhmittäin vuoden 2024 alussa.

Taulukko 1. Alkoholijuomien verotasot tuoteryhmittäin 1.1.2024

Etyylialkoholipitoisuus tilavuusprosentteina	Veron määrä
Olut yli 0,5 mutta enintään 3,5 yli 3,5	28,35 senttiä senttilitralla etyylialkoholia 36,20 senttiä senttilitralla etyylialkoholia
Viinit ja muut käymisteitse valmistetut alkoholijuomat yli 1,2 mutta enintään 2,8 yli 2,8 mutta enintään 5,5 yli 5,5 mutta enintään 8 yli 8 mutta enintään 15	36 senttiä litralta valmista alkoholijuomaa 198 senttiä litralta valmista alkoholijuomaa 308 senttiä litralta valmista alkoholijuomaa 456 senttiä litralta valmista alkoholijuomaa
Viinit yli 15 mutta enintään 18	456 senttiä litralta valmista alkoholijuomaa
Väli tuotteet yli 1,2 mutta enintään 15 yli 15 mutta enintään 22	568 senttiä litralta valmista alkoholijuomaa 863 senttiä litralta valmista alkoholijuomaa
Etyylialkoholi <i>tullitariffinimikkeeseen 2208 kuuluvat juomat</i> yli 1,2 mutta enintään 2,8 yli 2,8 <i>muut</i>	30,90 senttiä senttilitralla etyylialkoholia 54,80 senttiä senttilitralla etyylialkoholia 54,80 senttiä senttilitralla etyylialkoholia

Enintään 1,2 tilavuusprosenttia alkoholia sisältävät juomat eivät kuulu alkoholiverotuksen piiriin, vaan niistä kannetaan virvoitusjuomaveroa virvoitusjuomaverosta annetun lain (1127/2010) mukaisesti. Oluen osalta virvoitusjuomaveroa kannetaan enintään 0,5 tilavuusprosenttia alkoholia sisältävistä juomista. Virvoitusjuomaveron määrä on porrastettu juoman sokeripitoisuuden mukaan kahteen tasoon. Sokerittomien juomien verotaso on 13 senttiä litralta ja sokeripitoisten juomien 32 senttiä litralta. Virvoitusjuomaverosta annettua lakia muutettiin keväällä 2023 vahvistetulla lailla 651/2023 muun muassa siten, että juomien sokeripitoisuuden perustuvia verotasoja lisättiin kuuteen. Muutokset tulevat voimaan myöhemmin valtioneuvoston asetuksella säädettävänä ajankohtana sen jälkeen, kun niiden EU:n valtioneuvoston mukaisuudesta on saatu varmistus Euroopan komissiolta.

Arvonlisäverolain (1501/1993) mukaan elintarvikkeiden alennettua 14 prosentin verokantaa ei sovelleta alkoholiverolaissa tarkoitettuihin alkoholijuomiin, vaan alkoholijuomista kannetaan

arvonlisäveroa yleisen verokannan mukaan. Elintarvikkeiden alennettua verokantaa sovelletaan siten ainoastaan virvoitusjuomaveron alaisiin, vain vähän alkoholia sisältäviin juomiin.

Kaikista alkoholijuomia sisältävistä vähittäismyyntipäällyksistä kannetaan juomapakkausveroa eräiden juomapakkausten valmisteverosta annetussa laissa (1037/2004) säädetysti. Juomapakkausvero on 51 senttiä litralta valmista tuotetta. Juomapakkaus on kuitenkin veroton, jos se on uudelleentäytettävä tai raaka-aineena kierrätettävä ja kuuluu pantilliseen palautusjärjestelmään.

Vuonna 2004 EU:n sisäisen matkustajaliikenteen verottoman matkustajatuonnin määrälliset rajoitukset poistuivat myös Suomen osalta. Tämä tarkoittaa, että toisesta jäsenvaltiosta Suomeen matkustava saa tuoda verottomana mukanaan valmisteveronalaisia tuotteita haluamansa määrän edellyttäen, että toisesta jäsenvaltiosta verolliseen hintaan hankitut tuotteet tulevat matkustajan omaan käyttöön ja että hän kuljettaa ne itse mukanaan. Valmisteverotuslaissa (182/2010) säädetään EU:n lainsäädäntöön perustuvista verottoman matkustajatuonnin määrällisistä ohjetasoista verovalvonnan selkeyttämiseksi sekä laittoman matkustajatuonnin hillitsemiseksi. Määrälliset ohjetasot eivät ole tuontirajoituksia, vaan ne liittyvät näyttövelvollisuuteen: matkustajalle syntyy selvitys- ja näyttövelvollisuus tuomiensa tuotteiden käyttötarkoituksesta, jos hän tuo mukanaan enemmän kuin 20 litraa väli tuotteita, 90 litraa viinejä, joista enintään 60 litraa on kuohuviinejä, 110 litraa olutta ja 10 litraa muita alkoholijuomia.

Matkustajatuonnin määrällisten tuontirajoitusten poistuessa vuonna 2004 alkoholiveroa alennettiin keskimäärin 33 prosentilla. Veronalennuksella haluttiin ohjata alkoholin kulutusta matkustajatuonnin sijasta Suomessa verotettuihin tuotteisiin. Vuoden 2004 veronalennuksen jälkeen alkoholiveroja on korotettu yhdeksän kertaa, minkä lisäksi pienpanimoiden verotukea on kasvatettu. Veronkorotusten painottuminen eri juomaryhmiin on vaihdellut. Korotusten toteutustavat ilmenevät yksityiskohtaisemmin hallituksen esityksen HE 37/2023 vp jaksosta 2.1 <https://finlex.fi/fi/esitykset/he/2023/20230037#idm46111191105024>.

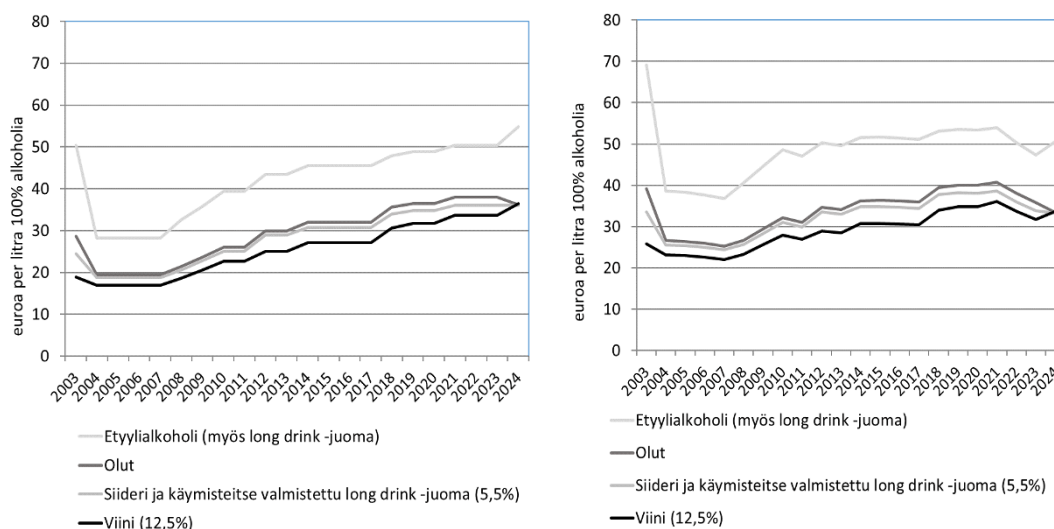
Veronkorotusten tavoitteena on ollut valtion tulojen kasvattamisen ohella alkoholin kokonaiskulutuksen ja sitä kautta alkoholinkäyttöön liittyvien haittojen vähentäminen. Tavoitteena on ollut mitoittaa veronkorotukset siten, että alkoholijuomien hinnannousu ei johtaisi merkittävässä määrin kotimaisen myynnin korvautumiseen matkustajatuonnilla.

Viimeisimmät muutokset verotasoihin tehtiin vuoden 2024 alussa, jolloin väkevien alkoholijuomien ja viinien verotusta kiristettiin yhteensä 40 miljoonalla eurolla ja oluen verotusta kevennettiin 25 miljoonalla eurolla pääministeri Petteri Orpon hallituksen hallitusohjelman (Valtioneuvoston julkaisuja 2023:58) mukaisesti. Veronkorotukset toteutettiin niin, että viinin ja muiden käymisteitse valmistettujen juomien veroa korotettiin noin 8,3 prosenttia, väli tuotteiden veroa keskimäärin noin 12,7 prosenttia ja etyylialkoholijuomaryhmän veroa noin 8,8 prosenttia. Enintään 5,5 tilavuusprosenttia alkoholia sisältävien viinien ja muiden käymisteitse valmistettujen juomien veroa ei korotettu kuten ei myöskään enintään 2,8 tilavuusprosenttia alkoholia sisältävien etyylialkoholipohjaisten juomien veroa. Oluen veroa puolestaan alennettiin noin 4,9 prosentilla. Miedon, enintään 3,5 tilavuusprosenttia alkoholia sisältävän oluen veroa ei kuitenkaan alennettu, sillä vähäalkoholisimpien oluiden vero oli jo ennestään matalampi kuin alkoholittomista juomista kannettava virvoitusjuomavero. Keskimäärin alkoholijuomien valmisteverotus kiristyi vuoden 2024 alusta noin kahdella prosentilla.

Alla oleva kuvio 2 havainnollistaa sitä, miten alkoholiverotasot ovat muuttuneet nimellisesti ja reaalisesti vuoden 2024 tasossa. Kuviossa esitetään eräiden juomaryhmien alkoholiveron tasot

suhteessa juoman alkoholisisältöön. Kuvio osoittaa, että alkoholiverotus ei ole kiristynyt merkittävästi vuodesta 2008 tehdyistä lukuisista veronkorotuksista huolimatta, jos huomioidaan yleinen hintojen nousu. Alkoholivero on yksikkövero, jota on korotettava säännöllisesti, jos halutaan välttää verotuksen reaalisen tason ja sen myötä vero-ohjauksen sekä verotuottojen aleneminen.

Kuvio 2. Alkoholiverotason kehitys nimellisesti ja reaalisesti vuoden 2024 tasossa, euroa litralta sataprosenttista alkoholia

Edellä kerrotun mukaisesti juoman alkoholiveron taso riippuu siitä, mihin juomaryhmään juoma alkoholiverotuksessa luokitellaan. Eri juomaryhmissä veron määrä lasketaan eri tavoin ja verotaset ovat eri suuruisia suhteessa juomien alkoholisisältöön, kuten yllä olevasta kuviosta 2 nähdään. Etyylialkoholijuomaryhmän vero on korkein. Viinin, välituotteiden ja muiden käymisteitse valmistettujen juomien alkoholisisältöön suhteutettu vero riippuu juoman alkoholipitoisuudesta, koska vero määräytyy suhteessa valmiiseen juomalitraan, mutta kuviossa 2 esitetyillä alkoholipitoisuuksilla näiden juomaryhmien veron taso on noin kolmasosan etyylialkoholijuomaryhmän veroa alhaisempi. Käytännössä tämä saattaa johtaa siihen, että kuluttajan näkökulmasta ja alkoholisisällöltään suhteellisen samankaltaisiin tuotteisiin kohdistuu eri määrä alkoholiveroa.

Keskeinen juomien luokittelun erityispiirre alkoholiverotuksessa on se, että etyylialkoholijuomaryhmään lukeutuu hyvin erityyppisiä juomia eli sekä väkeviä juomia että mietoja etyylialkoholipohjaisia juomasekoituksia, joista tyypillisimpiä ovat long drink -juomat. Etyylialkoholijuomaryhmän korkeampi verotaso merkitsee, että käymisteitse valmistettujen juomien vero on noin kolmanneksen matalampi, vaikka käytännössä esimerkiksi useita etyylialkoholipohjaisia ja käymisteitse valmistettuja juomasekoituksia ei voida aistinvaraisesti erottaa toisistaan. Esimerkiksi 5,5-prosenttisten juomien kohdalla veroero on 1,3 euroa litraa kohden, kun veroerossa otetaan huomioon se, että valmistevero sisältyy perusteeseen, josta arvonlisävero maksetaan.

Alkoholilaki

Uudistettu alkoholilaki (1102/2017) tuli voimaan vuonna 2018. Alkoholilainsäädännön kokonaisuudistuksen tarkoituksena oli uudistaa vanhentunutta lainsäädäntöä ja hakea uutta tasapainoa alkoholihaittojen vähentämisen ja elinkeinotoiminnan huomioon ottamisen välillä.

Alkoholilain mukaan valtion omistamalla alkoholiyhtiöllä, jäljempänä *Alko*, on nykyisinkin muutamaa poikkeusta lukuun ottamatta yksinoikeus harjoittaa alkoholijuomien vähittäismyyntiä. Kokonaisuudistuksen myötä aiempaa vahvemmat alkoholijuomat tuotiin kuitenkin Alkon myynnistä kauppojen, kioskien ja huoltamoiden vähittäismyyntiin. Luvanvaraisessa vähittäismyynnissä saa nykyisin myydä kaikkia enintään 5,5 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältäviä alkoholijuomia. Ennen kokonaisuudistusta päivittäistavaramyymälöissä sai myydä ainoastaan käymisteitse valmistettuja enintään 4,7 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältäviä alkoholijuomia. Uudistus koski esimerkiksi niin sanottuja A-oluita, aikaisempaa vahvempia siidereitä sekä long drink -juomia ja muita alkoholipitoisia juomasekoituksia riippumatta niiden valmistustavasta.

Muita uuden alkoholilainsäädännön muutoksia olivat muun muassa itsenäisten pienten panimoiden tilaviiniin ja sahdin myyntioikeuteen verrattava oikeus myydä omia käsityöläisolutia suoraan valmistuspaikalta, ravintoloiden aukioloaikojen vapautuminen sekä anniskeluoikeuksien yhtenäistäminen. Alkoholijuomien matkustajatuonnin säännöksiä Euroopan talousalueen ulkopuolelta muutettiin siten, että matkustajan matkan tulee kestää yli 24 tuntia, jotta matkalta saa tuoda alkoholijuomia. Aiemmin kyseinen aikaraja oli 20 tuntia.

Lakiuudistuksen merkittävimmät vaikutukset liittyivät alkoholin saatavuuden lisäämiseen, minkä arvioitiin lisäävän alkoholin kulutusta ja siihen liittyviä tuloja, mutta samalla myös alkoholihaittoihin liittyviä menoja ja kustannuksia. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos julkaisi marraskuussa 2022 raportin alkoholilain kokonaisuudistuksen aiheuttamista vaikutuksista alkoholin saatavuuteen, kulutukseen ja haittoihin (Katariina Warpenius, Pia Mäkelä & Thomas Karlsson (toim.), Vuonna 2018 voimaan tulleen alkoholilain jälkiarviointi. Vaikutukset alkoholin saatavuuteen, kulutukseen ja haittoihin, Terveiden ja hyvinvoinnin laitos, Raportti 7/2022). Alkoholilain muutoksen itsenäiseksi vaikutukseksi on raportissa arvioitu tilastoidun kulutuksen todennäköinen lisääntyminen noin kolmella prosentilla. Itsenäisellä vaikutuksella tarkoitetaan vaikutusta sen jälkeen, kun muiden alkoholinkulutukseen vaikuttavien tekijöiden, kuten verotuksen, veron korotusta edeltävän kaupan varastojen täyttämisen ja kesän lämpimyyden, vaikutus poistetaan. Toisin sanoen tilastoitu kulutus oli todennäköisesti noin kolme prosenttia korkeammalla tasolla kuin mitä se olisi ollut ilman lakiuudistusta. Raportin mukaan vuodesta 2008 alkanut alkoholin kokonaiskulutuksen laskutrendi pysähtyi vuonna 2018 vuodeksi, mutta väheneminen jatkui tämän jälkeen.

Pääministeri Petteri Orpon hallituksen hallitusohjelma sisältää useita alkoholilakia koskevia kirjauksia. Hallitusohjelman jakson 6.2 (Reilumman kilpailun Suomi) mukaan hallitus uudistaa alkoholipolitiikkaa vastuullisesti eurooppalaiseen suuntaan ja jatkaa vuonna 2018 tehtyä alkoholilain kokonaisuudistusta. Alkoholilain 17 §:ssä määritelty vähittäismyyntilupa laajennetaan enintään 5,5 prosenttia alkoholia sisältävien juomien lisäksi koskemaan enintään 8 prosenttia alkoholia sisältäviä käymisteitse valmistettuja juomia. Tätä koskeva hallituksen esitys HE 7/2024 vp annettiin eduskunnalle 15.2.2024, ja lainmuutos hyväksyttiin 5.6.2024. Hallitusohjelman mukaan kaikille kotimaisille pien- ja käsityöläispanimoille, pientislaamoille ja viinitiloille mahdollistetaan niiden tuotteiden myynti valmistuspaikoilta suoraan kuluttajille vähittäismyyntiluvalla. Lisäksi selkiytetään vallitseva epäselvä tulkinta yksiselitteiseksi siten, että suomalaisilla on oikeus ostaa etämyyntimenettelyn kautta alkoholia toisissa EU:n

jäsenvaltioissa toimivilta yrityksiltä. Myös Alkolle ja kotimaisille vähittäismyyntiluvallisille toimijoille mahdollistetaan alkoholin verkkokauppa sekä muut jakeluun ja noutoon perustuvat vähittäismyyntikonseptit, kuitenkin ikäraja- ja turvat. Maan sisäisessä toimitusmyynnissä noudatetaan käsityöläispanimo-, pienpanimo- ja tilaviinipoikkeukset huomioiden voimassa olevia kotimaan vähittäismyynnin vahvuusrajoja. Hallitusohjelman mukaan puoliväliriiheen mennessä tehdään sosiaali- ja terveysministeriön ja työ- ja elinkeinoministeriön yhteistyössä selvitys 15 prosentin vahvuisten viinien myynnin vapauttamisesta. Lisäksi toteutetaan riippumaton selvitys alkoholipolitiikan sääntelyn siirtämisestä sosiaali- ja terveysministeriöstä työ- ja elinkeinoministeriöön. Hallitusohjelmassa todetaan lisäksi, ettei hallitus muuta Alkon kansanterveydellistä tehtävää ja asemaa.

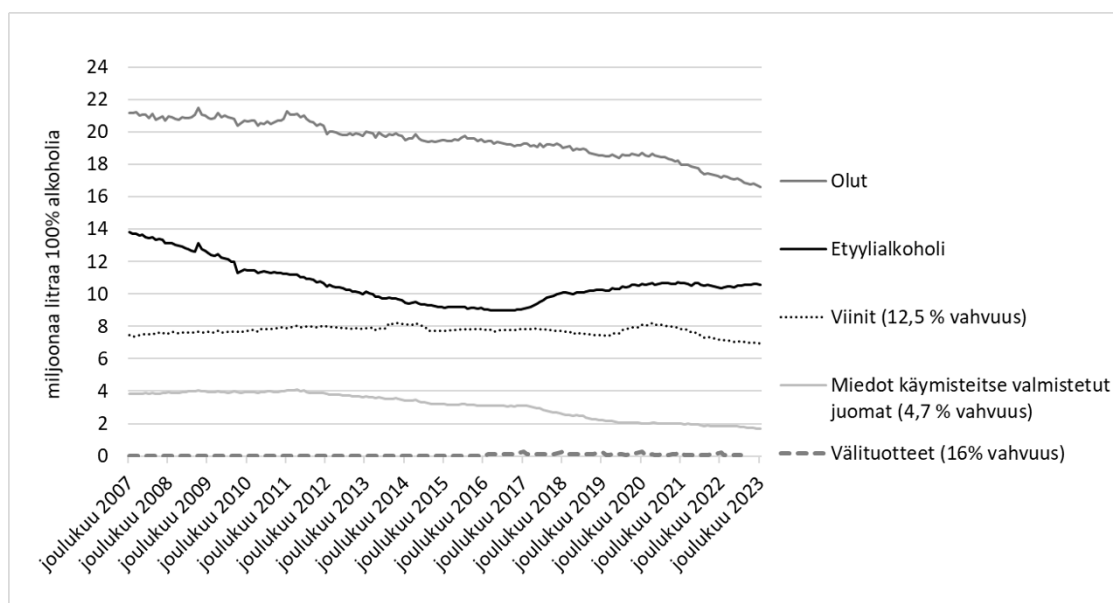
2.2 Käytäntö

Alkoholin kulutus

Alkoholijuomien kokonaiskulutus on ollut Suomessa pitkään laskussa. Kokonaiskulutus on laskenut vuoden 2005 12,1 litrasta sataprosenttista alkoholia 15 vuotta täyttäneitä kohti 9,8 litraan vuonna 2019 ja 8,7 litraan vuonna 2023.

Alkoholin verollinen kulutus on niin ikään pidemmällä aikavälillä pienentynyt lukuun ottamatta vuosia 2020–2022, jolloin koronapandemiasta johtuva matkustamisen ja sitä myötä alkoholin matkustajatuonnin väheneminen lisäsivät kotimaista alkoholin myyntiä. Kuten alla olevasta veropohjan muutoksista koskevasta kuvioista 3 ilmenee, juomaryhmistä ainoastaan etyylialkoholin veropohja on kokonaisuudessaan kasvanut. Tämä johtuu mietojen juomasekoitusten kulutuksen kasvusta etenkin sen jälkeen, kun niiden myynti entistä vahvempana sallittiin päivittäistavara-kaupoissa vuonna 2018. Väkevien alkoholijuomien kulutus on sen sijaan jo pitkään alentunut.

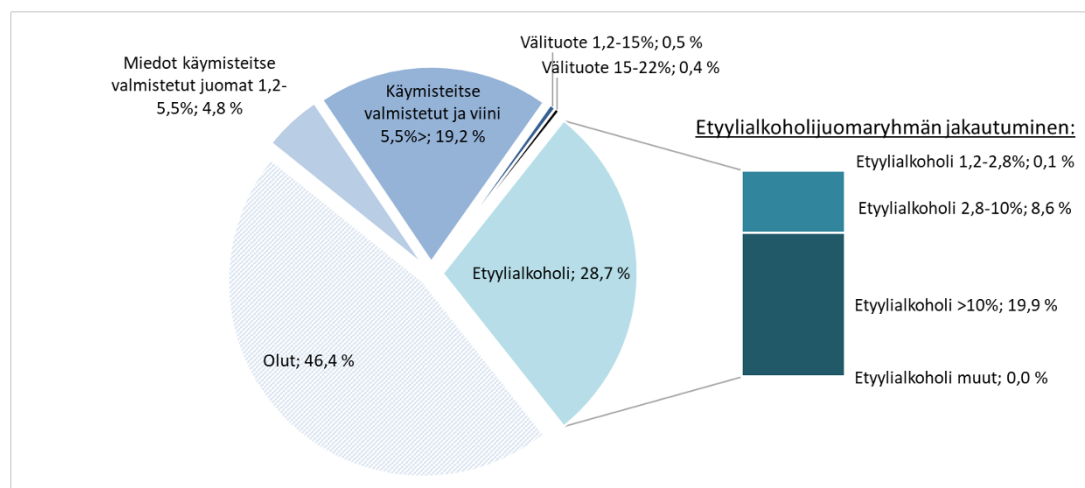
Kuvio 3. Alkoholiveron veropohjan kehitys juomaryhmittäin vuosina 2007–2023

Lähde: Verohallinto ja VM

Sataprosenttisena alkoholina tarkasteltuna vajaa puolet alkoholin verollisesta kulutuksesta muodostuu oluen kulutuksesta, kuten alla olevasta kuviosta 4 nähdään. Viinin ja mietojen käymisteitse valmistettujen juomien osuus on noin neljännes. Välituotteiden osuus verollisesta kulutuksesta on noin prosentti, josta puolet muodostuu alle 15 prosenttia alkoholia sisältävistä juomista ja noin puolet 15–22 prosenttia alkoholia sisältävistä juomista. Etyylialkoholiuomaryhmän osuus on noin 29 prosenttia, josta vajaan kolmanneksen arvioidaan olevan alkoholipitoisuudeltaan enintään 10 prosenttia. Lisäksi etyylialkoholiuomaryhmään kuuluvat miedot, yli 1,2, mutta enintään 2,8 tilavuusprosenttia alkoholia sisältävät juomat sekä tuoteryhmän 46 etyylialkoholiuomaa, mutta näiden osuus koko etyylialkoholiuomaryhmästä on marginaalinen, yhteensä alle puoli prosenttia.

Kuvio 4. Alkoholiveron veropohjan arvioitu jakautuminen eri juomaryhmiin vuonna 2025

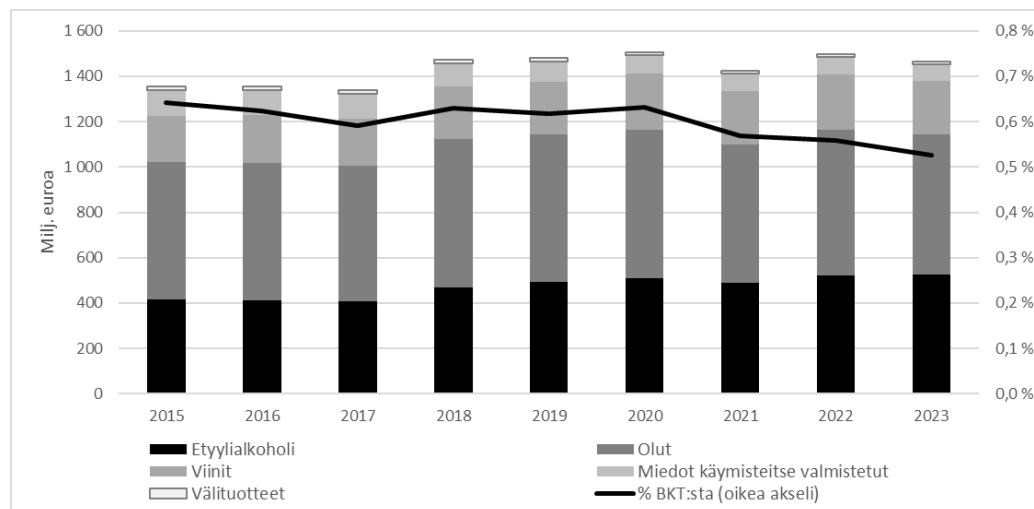
Verollisen kulutuksen tapaan myös alkoholin matkustajatuonti on pidemmällä aikavälillä tarkasteltuna ollut laskussa. Viime vuosina tuontimäärät ovat kuitenkin toipuneet koronapandemian aikaisilta hyvin matalilta tasoilta. Sataprosenttisena alkoholina mitattuna eniten tuodaan väkeviä juomia, joiden osuus on noin 40 prosenttia matkustajatuonnista. Koronapandemian aikana alkoholijuomien verkko-ostot kasvoivat selvästi, mutta määrä on sittemmin alentunut johtuen ainakin osin yhtäältä matkustamisen lisääntymisestä ja toisaalta Tullin ja Verohallinnon marraskuusta 2022 alkaneesta verkko-ostojen lisääntyneestä valvonnasta, joka jatkui vuoden 2023 loppuun saakka. Alkoholijuomien matkustajatuontia ja alkoholijuomien verkko-ostoja ulkomailta seurataan haastatteluihin perustuvalla kyselytutkimuksella (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos THL, tilastoraportti 10/2024).

Alkoholiverotuotot

Alkoholiveron tuotto vuonna 2023 oli noin 1 463 miljoonaa euroa. Oluen ja etyylialkoholin juomaryhmät muodostavat yhteensä lähes 80 prosenttia verotuotosta. Etyylialkoholiuomaryhmän verotuotto oli noin 530 miljoonaa euroa vuonna 2023 ja se on kasvanut vuoden 2015 jälkeen selvästi eniten, noin 120 miljoonaa euroa eli vajaa 30 prosenttia. Vain pieni osa kasvusta selittyy veronkorotuksilla, ja pääosin syynä on alkoholilain muutoksen

jälkeen tapahtunut long drink –juomien kulutuksen kasvu. Samaan aikaan mietojen käymisteitse valmistettujen juomien kulutus ja verotuotto on pienentynyt eniten. Välituotteiden verotuotto oli noin 12 miljoonaa euroa vuonna 2023. Välituotteiden verotuotosta noin puolet kertyy enintään 15 tilavuusprosenttia alkoholia sisältävien juomien ryhmästä ja puolet yli 15 tilavuusprosenttia alkoholia sisältävien juomien ryhmästä. Alla oleva kuvio 5 havainnollistaa alkoholiverotuoton kehitystä ja juomaryhmittäistä jakautumista vuosina 2015–2023.

Kuvio 5. Alkoholiverotuoton kehitys vuosina 2015–2023

3 Tavoitteet

Esityksen tavoitteena on lisätä valtion verotuloja korottamalla väkevien alkoholijuomien valmisteveroa vuosina 2025–2027 osana julkisen talouden sopeutustoimia. Korotukset toteutettaisiin kuluttajahintaindeksin ennustetun kehityksen mukaisina hallituksen kevään 2024 kehysriihessä tekemän päätöksen mukaisesti.

4 Ehdotukset ja niiden vaikutukset

4.1 Keskeiset ehdotukset

Esityksessä ehdotetaan, että väkevien alkoholijuomien valmisteveroa korotettaisiin kuluttajahintaindeksin kehityksen mukaisesti vuosina 2025, 2026 ja 2027. Valtionvarainministeriön kevään 2024 taloudellisessa katsauksessa (Valtiovarainministeriön julkaisuja 2024:31) kuluttajahintaindeksin ennustettiin nousevan 1,3 prosenttia vuonna 2025, 1,4 prosenttia vuonna 2026 ja 1,8 prosenttia vuonna 2027. Veronkorotukset olisivat siten yhteensä 4,6 prosenttia näiden kolmen vuoden aikana. Esityksen pohjaksi on otettu kehysriihen aikana saatavissa olleet ennusteet.

Väkevien alkoholijuomien veronkorotus kohdistettaisiin poliittisen linjauksen perusteella välituotteiden ja etyylialkoholijuomaryhmän alkoholipitoisuudeltaan vahvimpiin tuotteisiin rakennedirektiivin mahdollistamissa rajoissa. Välituotteiden osalta korotettaisiin alkoholipitoisuudeltaan yli 15 mutta enintään 22-tilavuusprosenttisten tuotteiden valmisteveroa. Ettylialkoholijuomaryhmässä korotus kohdistettaisiin tullitariffin nimikkeen 2208 osalta yli 10

tilavuusprosenttia alkoholia sisältäviin tuotteisiin. Tämän toteuttamiseksi alkoholiverolain verotaulukkoon lisättäisiin erilliset tuoteryhmät yli 2,8 mutta enintään 10 tilavuusprosenttia alkoholia sisältäville tuotteille ja yli 10 tilavuusprosenttia alkoholia sisältäville tuotteille. Vahvuudeltaan enintään 10-tilavuusprosenttiset juomat, kuten etyylialkoholipohjaiset juomasekoitukset, jäisivät veronkorotuksen ulkopuolelle.

Muilla kuin tullitariffin nimikkeeseen 2208 kuuluvilla etyylialkoholijuomaryhmän tuotteilla saa rakennedirektiivin mukaan olla vain yksi verotaso, joten veronkorotus kohdistuisi näiden osalta kaikkiin yli 1,2 tilavuusprosenttia alkoholia sisältäviin tuotteisiin. Tähän tuoteryhmään kuuluvat muun muassa juotavaa alkoholia sisältävät tuotteet joko liuksena tai muutoin, lukuun ottamatta virvoitusjuomaverosta annetussa laissa tarkoitettua virvoitusjuomaa, ja sellaiset rypäle- ja hedelmäviinipohjaiset juomat, joiden alkoholipitoisuus on yli 22 tilavuusprosenttia. Näiden osuus veropohjasta on kuitenkin marginaalinen. Kokonaisuudessaan veronkorotus kohdentuisi noin viidennekseen alkoholin verollisesta kulutuksesta.

Alla olevassa taulukossa 2 on esitetty välituotteiden ja etyylialkoholijuomaryhmän nykyiset ja ehdotetut veron määrät. Käytännössä ehdotettu veromuutos merkitsee, että veronkorotuksen kohteena olevien juomaryhmien veron tasot säilyisivät reaalisesti ennallaan, kun taas muiden juomaryhmien vero alenisi reaalisesti, jos muita veronkorotuksia ei tehtäisi.

Taulukko 2. Välituotteiden ja etyylialkoholijuomaryhmän tuotteiden nykyiset ja ehdotetut verotasot

Verotaso	Nykyinen	1.1–31.12.2025	1.1.–31.12.2026	1.1.2027 alkaen
Välituotteet (vero senttiä litralta valmista juomaa)				
- yli 1,2 mutta enintään 15 til.-%	568	568	568	568
- yli 15 mutta enintään 22 til.-%	863	874	886	902
Etyylialkoholi (vero senttiä senttilitralta etyylialkoholia)				
<i>Tullitariffinimikkeen 2208 tuotteet</i>				
- yli 1,2 mutta enintään 2,8 til.-%	30,90	30,90	30,90	30,90
- yli 2,8 mutta enintään 10 til.-%	54,80	54,80	54,80	54,80
- yli 10 til.-%	54,80	55,50	56,30	57,30
<i>Muut</i>	54,80	55,50	56,30	57,30

4.2 Pääasialliset vaikutukset

Taloudelliset vaikutukset

Ehdotettujen veromuutosten arvioidaan lisäävän valtion alkoholiverokertymää vuositasolla noin kolme miljoonaa euroa vuosina 2025 ja 2026 ja noin neljä miljoonaa euroa vuonna 2027 verrattuna tilanteeseen, jossa verotasoihin ei tehtäisi muutoksia. Yhteensä alkoholiverokertymän arvioidaan kasvavan kaikkien veromuutosten jälkeen vuoden 2027 tasossa noin 10 miljoonaa euroa, mikä on suhteessa alkoholiveron vuodelle 2027 ennustettuun lähes 1,5 miljardin euron kertymään alle prosentti. Vuoden 2025 alkoholiverokertymän lisäys jäisi noin kahteen miljoonaan euroon johtuen valmisteverojen tilitysjaksojen vaikutuksista. Vastaavasti vuonna 2026 verotuoton lisäys olisi noin kuusi miljoonaa euroa ja vuonna 2027 noin yhdeksän miljoonaa euroa.

Ehdotetuilla veromuutoksilla ei olisi kokonaisuudessaan merkittävää vaikutusta muihin julkisen talouden verojen ja veroluonteisten maksujen tuottoihin, mutta ehdotetut veromuutokset kasvattaisivat indeksisidonnaisia tulonsiirtomenoja vuodesta 2028 lähtien arviolta noin kuudella miljoonalla eurolla. Ehdotettujen veromuutosten julkista taloutta vahvistavan vaikutuksen arvioidaan olevan vuonna 2028 noin seitsemän miljoonaa euroa.

Veromuutosten seurauksena yli 10 prosentin vahvuisten etyylialkoholijuomien, eli käytännössä väkevien alkoholijuomien, hinnat nousisivat arviolta noin prosentin kunakin veronkorotusvuonna. Yhteensä hintamuutos olisi noin kolme prosenttia. Yli 15 prosentin vahvuisten välituotteiden hinnat nousisivat arviolta noin puoli prosenttia kunakin veronkorotusvuonna ja yhteensä vajaa kaksi prosenttia. Anniskeluhinnat nousisivat prosentuaalisesti vähemmän, yhteensä noin puoli prosenttia. Hinta-arvioissa on oletettu, että veronkorotukset siirtyisivät täysimääräisinä kuluttajahintoihin.

Prosentuaaliseen hintamuutokseen vaikuttaa tuotteen lähtöhinta, ja veromuutosten hintavaikutusten arvioinnissa havainnollistavampia voivat olla euromääräiset hinnanmuutokset, joista on esimerkkejä taulukossa 3. Veronkorotuksen piirissä olevan välituotteen hinta nousisi noin 0,50 euroa litralta ja tyyppillisen vahvuisen väkevän alkoholijuoman hinta noin 1,10 euroa litralta.

Taulukko 3. Veronkorotuksen vaikutus esimerkkijuomilla juomalittraa kohti

	Alkoholipitoisuus	Esimerkkihinta (sis. ALV)	Nykyinen vero	Ehdotettu vero	Veronkorotus	Hintamuutos	Hintamuutos
	%	eur/l	eur/l	eur/l	%	%	eur/l
Välituote, vähittäismyynti	21,0 %	25,00	8,63	9,02	4,5 %	2,0 %	0,49
Välituote, anniskelu	21,0 %	150,00	8,63	9,02	4,5 %	0,3 %	0,49
Väkevä alkoholijuoma, vähittäismyynti	35,0 %	35,00	19,18	20,06	4,6 %	3,1 %	1,10
Väkevä alkoholijuoma, anniskelu	35,0 %	150,00	19,18	20,06	4,6 %	0,7 %	1,10

Alkoholiveron korotuksista seuraavan alkoholijuomien hintojen nousun arvioidaan vähentävän yli 10 prosenttia alkoholia sisältävien etyylialkoholipohjaisten juomien kulutusta noin kaksi prosenttia ja yli 15 prosenttia alkoholia sisältävien välituotteiden kulutusta yhteensä noin prosentin, kun kaikki veronkorotukset ovat toteutuneet. Kokonaisuudessaan alkoholin verollisen kulutuksen arvioidaan vähenevän noin puoli prosenttia. Vaikutus jää suhteellisen pieneksi, koska veronkorotus kohdentuu noin viidennekseen alkoholin verollisesta kulutuksesta. Veronkorotuksen vaikutuksia kulutuksen vähentymiseen on arvioitu kysynnän hintajoustojen avulla (Ollikainen 2016: Alkoholijuomien kysynnän joustot Suomessa vuosina 2001–2015). Koska veronkorotukset kohdistuisivat vain kahteen juomaryhmään, on mahdollista, että osa veronkorotusten kohteena olevien juomaryhmien kulutuksen vähenemästä korvautuisi muiden juomaryhmien kulutuksen kasvulla riippuen siitä, kuinka läheisiä korvaavia tuotteita veronkorotusten ulkopuolella olevat juomat ovat veronkorotuksen piirissä oleville juomille. Ehdotetut veronkorotukset ovat kuitenkin suhteellisen pieniä, joten kulutuksen siirtymät muihin juomaryhmiin jäisivät todennäköisesti pieniksi.

On mahdollista, että alkoholin matkustajatuonti ja verkko-ostaminen ulkomailta kasvavat ehdotettujen korotusten seurauksena. Veronkorotus kohdentuisi suhteellisen korkean alkoholipitoisuuden juomiin, joiden osuus matkustajatuonnista on suurin.

Veronkorotusten vaikutusten arviointiin liittyy epävarmuuksia, sillä sekä alkoholin kotimaiseen kulutukseen että matkustajatuontiin ja verkko-ostamiseen ulkomailta vaikuttaa samanaikaisesti monia eri tekijöitä.

Matkustajatuonnin muutoksiin vaikuttavat alkoholin kotimaisten hinta- ja saatavuusmuutosten ohella alkoholin hintakehitys Virossa ja muilla lähialueilla sekä ylipäättään matkustamisen määrä- ja kustannuskehitys. Veronkorotusten vaikutuksia alkoholin matkustajatuontiin ei kuitenkaan voida ennustaa tarkalla tasolla luotettavasti. Tämä johtuu siitä, että alkoholiveron korotukset eivät välttämättä ole johdonmukaisesti vaikuttaneet merkittävästi ja välittömästi matkustajatuontimääriin.

Kuluttajahintaindeksin muutoksen ennustetaan olevan veronkorotuksen takia noin 0,01 prosenttiyksikköä suurempi kuin ilman korotusta.

Veromuutosten toimeenpanoon liittyvistä tietojärjestelmäpäivityksistä aiheutuisi Verohallinnolle ja Tullille vähäisiä kertaluonteisia kustannuksia.

Sosiaali- ja terveysvaikutukset

Alkoholin kokonaiskulutuksen ja sosiaali- ja terveyshaittojen suhde on ollut jokseenkin kiinteä, vaikka sosiaali- ja terveyshaittoihin vaikuttavat alkoholin käyttömäärien ohella monet muutkin tekijät. Koko väestön tasolla voidaan karkeasti arvioida, että esimerkiksi alkoholin veronkorotusten seurauksena alkoholin sosiaali- ja terveyshaitat vähenevät. Ehdotetut muutokset ovat kuitenkin sen verran pieniä, että korotuksesta seuraavien muutosten arvioidaan jäävän vähäisiksi.

Vaikutukset yleiseen järjestykseen ja turvallisuuteen

Alkoholin veronkorotuksilla on aiemmin arvioitu olevan myönteinen vaikutus yleiseen järjestykseen ja turvallisuuteen liittyviin haittoihin. Alkoholin kokonaiskulutuksen ja rikoshaittojen välinen suhde on Suomessa ollut kiinteä liikennepäihtymykseen sekä henkeen ja terveyteen liittyvissä rikoksissa. On myös mahdollista, että veronkorotukset lisäävät salakuljetusrikollisuutta.

Ehdotetut korotukset on kuitenkin mitoitettu sen verran pieniksi, että vaikutusten odotetaan jäävän vähäisiksi.

Vaikutukset yritysten toimintaan

Kotimainen alkoholijuomateollisuus työllistää Suomessa sekä suoraan että välillisesti. Väli tuotteisiin ja etyylialkoholijuomaryhmään ehdotetut veronkorotukset vaikuttaisivat kotimaisiin toimijoihin negatiivisesti. Negatiiviset vaikutukset kohdentuisivat vain osaan toimialan yrityksistä. Koska veronkorotus ei kohdistuisi myyntimäärällisesti suurimpaan osaan juomista, veronkorotusten mahdolliset negatiiviset vaikutukset eivät kohdentuisi näitä juomia valmistaviin tai maahantuoviin yrityksiin. Ottaen huomioon ehdotettujen korotusten mitoitettu vaikutus kotimaiseen elinkeinotoimintaan jäänee kuitenkin vähäiseksi.

Veronkorotukset eivät rasittaisi alkoholijuomien vientiä EU:n ulkopuolelle tai kauppaa toisiin EU:n jäsenvaltioihin, koska näissä tilanteissa Suomen alkoholijuomaverot eivät tule maksettavaksi.

Alkoholiveron muutoksilla on vaikutuksia myös matkailu- ja ravintola-alan sekä kaupan alan toimintaan. Koska anniskelun osalta veronkorotuksen prosentuaalinen hintavaikutus jäisi hyvin pieneksi, ehdotuksen välittömät vaikutukset anniskelumyyntiin jäisivät vähittäismyyntiä pienemmiksi.

Veronkorotuksista aiheutuvien hintamuutosten toimeenpano aiheuttaisi yrityksille vähäisiä kertaluonteisia kustannuksia. Nimikkeen 2208 nykyisen yli 2,8 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävän tuoteryhmän jakaminen kahteen ryhmään merkitsisi verovelvollisille hallinnollisen taakan lisääntymistä. Koska kuitenkin kyseessä on kertaluonteinen muutos ja tarvittavat muutokset veron sähköiseen ja paperi-ilmoittamiseen ohjeistuksineen valmistellaan Verohallinnossa, hallinnollisen taakan ja kustannusten lisääntyminen arvioidaan vähäiseksi.

Vaikutukset kotitalouksien asemaan

Alkoholivero on regressiivinen vero, eli verojen osuus suhteutettuna käytettävissä oleviin tuloihin on korkeampi matalammissa tuloluokissa kuin ylemmissä. Ehdotetut veronkorotukset vaikuttavat siten myös enemmän matalampituloisten kotitalouksien asemaan. Ehdotetut korotukset on kuitenkin kokonaisuutena mitoitettu sen verran pieniksi, että myös tulonjakovaikutukset ovat hyvin vähäisiä. Lisäksi on huomioitava, että Suomessa käytössä olevasta kulutustutkimusaineistosta on eriteltävissä vain eri alkoholijuomaryhmien kulutuksen arvo tuloluokittain, kun taas vero kohdistuu alkoholijuoman litramäärään. Koska kulutettujen alkoholijuomien hinnat oletettavasti eroavat eri tuloluokkien välillä, käytössä olevalla aineistolla on hyvin hankala arvioida ehdotetun muutoksen tulonjakovaikutuksia.

Sukupuolivaikutukset

Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen julkaisemien suomalaisten alkoholinkäyttötapa- ja koskevien tilastotietojen mukaan miehillä alkoholinkäyttö vähintään kerran viikossa sekä humalahakuisesti on yleisempää kuin naisilla (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos THL, Tilastoraportti 59/2023). Ehdotetut veronkorotukset kohdistuisivat näin ollen enemmän miehiin.

5 Muut toteuttamisvaihtoehdot

5.1 Vaihtoehdot ja niiden vaikutukset

Väkevien alkoholijuomien veronkorotukset voitaisiin toteuttaa eri tavoin. Veronkorotus voitaisiin kohdentaa esimerkiksi koko etyylialkoholijuomaryhmän tuotteisiin alkoholipitoisuudesta riippumatta. Kuten jaksosta 2.1 ilmenee, etyylialkoholijuomaryhmän verotaso on korkein. Kuvioon 2 valittujen käymisteitse valmistettujen esimerkkijuomien verotaso on etyylialkoholijuomaryhmän verotaso noin kolmanneksen alempi. Tämä tarkoittaa, että jo nykyisin etyylialkoholipohjaisten ja käymisteitse valmistettujen juomasekoitusten, kuten long drink -juomien, veroero on esimerkiksi 5,5-prosenttisten juomien kohdalla 1,3 euroa litralta, kun veroerossa otetaan huomioon se, että valmistevero sisältyy perusteeseen, josta arvonnäkövero maksetaan. Jos veronkorotus kohdistettaisiin nyt myös etyylialkoholipohjaisiin juomasekoituksiin, veroero kasvaisi entisestään 1,5 euroon litralta. Kuluttajan kannalta on kuitenkin kyse suhteellisen samankaltaisista juomista, joita ei useinkaan käytännössä voida

aistinvaraisesti erottaa toisistaan. Tämä puoltaa korotusten kohdistamista alkoholipitoisuudeltaan vahvimpiin juomiin rakennedirektiivin asettamissa rajoissa.

Kaiken kaikkiaan Suomen nykyiset alkoholiverotaso ovat tulos, johon on merkittävästi vaikuttanut tapauskohtainen harkinta veromuutosten yhteydessä ja kokonaisarviota siitä, mikä olisi eri alkoholiveron tavoitteiden mukainen optimaalinen verorakenne, ei ole tehty. Nykyiset eri suuruiset verotaso voivat olla perusteltuja riippuen siitä, mitä alkoholiveropolitiikalla tavoitellaan ja mitä tekijöitä pyritään ottamaan huomioon. Esimerkiksi alkoholihaittojen vähentämisen kannalta verotaso voitaisiin pyrkiä asettamaan sen mukaisesti, minkä arvioidaan olevan kunkin juomaryhmän kulutuksesta aiheutuva haitta. Toisaalta ei ole kuitenkaan selvää, että alkoholin kulutus olisi jossakin juomaryhmässä muuta alkoholin kulutusta enemmän tai vähemmän haitallista. Alkoholiveron tasoissa voitaisiin myös pyrkiä ottamaan huomioon muu alkoholipolitiikka, kuten joidenkin juomien saatavuuden rajoittaminen alkoholimonopolin ja sitä kautta korkeamman hinnoittelun piiriin, tai alkoholiveropohjaa uhkaavat muut tekijät, kuten alkoholin matkustajatuonti tai ulkomainen verkkokauppa. Esimerkiksi matkustajatuonnin osuus on suurin väkevien alkoholijuomien osalta, jolloin niiden veronkorotuksen voidaan arvioida sisältävän suuremman riskin veropohjan korvautumisesta matkustajatuonnilla. Ei siten ole yksiselitteistä, tulisiko eri juomaryhmien alkoholiverotasojen olla saman vai eri suuruisia, kun kaikki eri tekijät otetaan huomioon.

5.2 Ulkomaiden lainsäädäntö ja muut ulkomailla käytetyt keinot

Virossa päätettiin vuonna 2023 alkoholiveron korotuksista seuraaville vuosille. Alkoholiveroa korotettiin vuoden 2024 alussa viisi prosenttia ja saman suuruinen vuosittainen korotus tehdään myös vuosina 2025 ja 2026. Korotukset kohdistuvat kaikkiin juomaryhmiin. Niiden tavoitteena on lisätä valmisteverotuottoa, vähentää valmisteveron reaalisen arvon alenemista sekä vaikuttaa alkoholin saatavuuteen. Tätä aiemmin alkoholiveroa korotettiin Virossa vuonna 2018. Tuleville vuosille päätetyistä veronkorotuksista luovuttiin, ja lopulta alkoholiveroa päädyttiin laskemaan vuonna 2019. Taustalla oli veroeron suureneminen suhteessa Latviaan, mikä kasvatti matkustajatuontia Viroon Latviasta. Samanaikaisesti matkustajatuonti Virossa Suomeen väheni.

Ruotsissa korotettiin oluen, viinin, muiden käymisteitse valmistettujen juomien ja väli tuotteiden veroa vuoden 2023 alusta noin viisi prosenttia ja vuoden 2024 alusta noin kahdeksan prosenttia. Etyylialkoholin veroa korotettiin noin yhdellä prosentilla sekä vuoden 2023 että vuoden 2024 alusta. Alkoholiveron verotaso oli Ruotsissa väliaikaisesti sidottu indeksiin vuosina 1994–1998 reaalisen verotason säilyttämiseksi, mutta nykyisin indeksisidonnaisuus ei koske alkoholiveroa.

6 Lausuntopalaute

Esitysluonnoksesta annettiin lausuntokierroksella 16 lausuntoa, minkä lisäksi kolme lausunnonantajaa ilmoitti, ettei niillä ole lausuttavaa.

Esityksessä ehdotettua väkevien alkoholijuomien alkoholiveron korotusta sekä kannatettiin että vastustettiin. Terveysviranomaiset ja –järjestöt puolsivat ehdotettua korotusta, mutta katsoivat, että korotuksen tulisi kattaa kaikki etyylialkoholijuomaryhmän juomat tai laajemmin myös muut alkoholijuomat. Ehdotettua laajempaa veronkorotusta perusteltiin sekä kansanterveydellisillä että valtiontaloudellisilla syillä. Lausunnoissa tuotiin esille, että käytännössä korotuksen ulkopuolelle jäävät päivittäistavarakaupoissa myytävät juomat. Uuden tuoteryhmän lisäämistä etyylialkoholijuomaryhmään ja näin juomasekoitusten verotuksen keventämistä suhteessa väkeviin juomiin ei kannatettu, sillä sen nähtiin edistävän juomasekoitusten viime vuosina voimakkaasti kasvanutta kulutusta entisestään.

Myös elinkeinoelämän edustajista osa katsoi, että korotus tulisi kohdistaa ennemmin kaikkiin alkoholijuomiin, jolloin valtion verotulojen kertymä olisi suurempi ja veron korotustaso voisi olla ehdotettua pienempi. Osa katsoi, että korotuksen kohdistuminen syrjii väkeviä alkoholijuomia ja välituotteita valmistavia ja maahantuovia yrityksiä. Muutamassa elinkeinoelämän lausunnossa kiinnitettiin huomiota siihen, että ehdotettu väkevien juomien ja välituotteiden alkoholiveron korotus kohdistuisi vain anniskelumyyntiin ja Alkon myyntiin. Eräät vähittäiskaupan edustajat pitivät perusteluna suuntaa, jossa alkoholipitoisuudeltaan väkeviä tuotteita verotetaan tiukemmin kuin mietoja tuotteita. Samalla ne huomauttivat, että alkoholiveron korotuksissa on kuitenkin huomioitava verotaso Suomen naapurimaissa, sillä veronkorotukset lisäävät verotonta matkustajatuontia. Yksi lausunnonantaja ehdotti, että kaikista alkoholiveron korotuksista pidättäydyttäisiin seuraavien kolmen vuoden aikana ja keskityttäisiin siihen, että alkoholimyyni ja sen verotuotto saadaan pidettyä kotimaassa verkkokaupan ja verottoman matkustajatuonnin sijaan.

Veronmaksajia edustavan tahon lausunnossa puollettiin ehdotettuja veronkorotuksia ja katsottiin, että oluen valmisteverotason palauttamista vuoden 2024 alussa tehtyä veron alennusta edeltävälle tasolle tulisi harkita. Samaa ehdottivat myös eräät muut lausunnonantajat.

Verotasojen indeksitarkistuksia pidettiin yhtäältä perusteltuina verotasojen reaaliarvon säilyttämiseksi ja toisaalta ongelmallisina niiden mahdollisesti nopeuttaessa inflaatiokehitystä.

Veronkorotuksesta aiheutuvaan riskiin matkustajatuonnin ja verkkokaupan kasvusta viitattiin monissa lausunnoissa. Eräissä lausunnoissa kiinnitettiin huomiota ajallisesti samoihin aikoihin toteutettavien yleisen arvonlisäverokannan ja alkoholiveron korotuksen yhteisvaikutukseen, mikä voisi lisätä mainittua riskiä entisestään. Lausunnossa pidettiin välttämättömänä varmistaa riittävät resurssit verovalvontaan ja harmaan talouden torjuntaan veronkorotuksella tavoitellun verotuottolisyksen varmistamiseksi.

Monissa lausunnoissa viitattiin esityksen jakson 5.1 toteamukseen siitä, että nykyiset alkoholiverotaset ovat tulos, johon on merkittävästi vaikuttanut tapauskohtainen harkinta veromuutosten yhteydessä. Jaksossa mainitun kokonaisarvion tekemistä siitä, mikä olisi eri alkoholiveron tavoitteiden mukainen optimaalinen verorakenne, kannatettiin laajasti. Muutamassa lausunnossa todettiin, että alkoholipitoisuudeltaan, terveysvaikutuksiltaan ja käyttötarkoitukseltaan samanlaisten juomien verotuksen tulisi kansallisella tasolla olla mahdollisimman neutraalia rakennedirektiivin mahdollistamissa rajoissa. Yhdessä lausunnossa katsottiin, että uuden veroluokan säätäminen miedommille etyylialkoholeille voi tulevaisuudessa mahdollistaa miedomprien juomasekoitteiden ja vastaavien käymisteitse valmistettujen juomien verotuksen yhtenäistämisen.

Saadut lausunnot eivät ole antaneet aihetta muutoksiin esityksestä ilmenevillä perusteilla.

7 Voimaantulo

Ehdotetaan, että laki tulee voimaan 1.1.2025.

8 Toimeenpano ja seuranta

Ehdotettujen veronkorotusten vaikutuksia seurataan osana Verohallinnon ja Tullin verovalvontaa. Alkoholijuomien matkustajatuonnin ja verkko-ostamisen kehitystä seurataan lisäksi säännöllisesti toteutettavalla haastatteluihin perustuvalla kyselytutkimuksella.

9 Suhde muihin esityksiin

Esitys liittyy esitykseen valtion vuoden 2025 talousarvioksi ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä.

Ponsi

Edellä esitetyn perusteella annetaan eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Laki

alkoholi- ja alkoholijuomaverosta annetun lain liitteen muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan alkoholi- ja alkoholijuomaverosta annetun lain (1471/1994) liite, sellaisena kuin se on laissa 1236/2023, seuraavasti:

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Helsingissä 23.9.2024

Pääministeri

Petteri Orpo

Valtiovarainministeri Riikka Purra

VEROTAULUKKO

Etyylialkoholipitoisuus tilavuusprosentteina	Tuote - ryhmä	Veron määrä
<i>Olut</i>		
— yli 0,5 mutta enintään 3,5	11.	28,35 senttiä senttilitralla etyylialkoholia
— yli 3,5	12.	36,20 senttiä senttilitralla etyylialkoholia
<i>Viinit ja muut käymisteitse valmistetut alkoholijuomat</i>		
— yli 1,2 mutta enintään 2,8	21.	36 senttiä litralta valmista alkoholijuomaa
— yli 2,8 mutta enintään 5,5	22.	198 senttiä litralta valmista alkoholijuomaa
— yli 5,5 mutta enintään 8	23.	308 senttiä litralta valmista alkoholijuomaa
— yli 8 mutta enintään 15	24.	456 senttiä litralta valmista alkoholijuomaa
<i>Viinit</i>		
— yli 15 mutta enintään 18	25.	456 senttiä litralta valmista alkoholijuomaa
<i>Välituotteet</i>		
— yli 1,2 mutta enintään 15	31.	568 senttiä litralta valmista alkoholijuomaa
— yli 15 mutta enintään 22	32.	902 senttiä litralta valmista alkoholijuomaa - kuitenkin 886 senttiä litralta valmista alkoholijuomaa ajalla 1.1.-31.12.2026 - kuitenkin 874 senttiä litralta valmista alkoholijuomaa ajalla 1.1.-31.12.2025
<i>Etyylialkoholi</i>		
tullitariffin nimikkeeseen 2208 kuuluvat tuotteet:		
— yli 1,2 mutta enintään 2,8	41.	30,90 senttiä senttilitralla etyylialkoholia
— yli 2,8 mutta enintään 10	42.	54,80 senttiä senttilitralla etyylialkoholia
— yli 10	43.	57,30 senttiä senttilitralla etyylialkoholia - kuitenkin 56,30 senttiä senttilitralla etyylialkoholia ajalla 1.1.-31.12.2026 - kuitenkin 55,50 senttiä senttilitralla etyylialkoholia ajalla 1.1.-31.12.2025
Muut	46.	57,30 senttiä senttilitralla etyylialkoholia - kuitenkin 56,30 senttiä senttilitralla etyylialkoholia ajalla 1.1.-31.12.2026

- kuitenkin 55,50 senttiä senttilitralla
etyylialkoholia ajalla 1.1.-31.12.2025

Laki

alkoholi- ja alkoholijuomaverosta annetun lain liitteen muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan alkoholi- ja alkoholijuomaverosta annetun lain (1471/1994) liite, sellaisena kuin se on laissa 1236/2023, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

VEROTAULUKKO

Etyylialkoholipitoisuus tilavuusprosentteina	Tuoteryhmä	Veron määrä
<i>Olut</i>		
— yli 0,5 mutta enintään 3,5	11.	28,35 senttiä senttilitralta etyylialkoholia
— yli 3,5	12.	36,20 senttiä senttilitralta etyylialkoholia
<i>Viinit ja muut käymisteitse valmistetut alkoholijuomat</i>		
— yli 1,2 mutta enintään 2,8	21.	36 senttiä litralta valmista alkoholijuomaa
— yli 2,8 mutta enintään 5,5	22.	198 senttiä litralta valmista alkoholijuomaa
— yli 5,5 mutta enintään 8	23.	308 senttiä litralta valmista alkoholijuomaa
— yli 8 mutta enintään 15	24.	456 senttiä litralta valmista alkoholijuomaa
<i>Viinit</i>		
— yli 15 mutta enintään 18	25.	456 senttiä litralta valmista alkoholijuomaa
<i>Välituotteet</i>		
— yli 1,2 mutta enintään 15	31.	568 senttiä litralta valmista alkoholijuomaa
— yli 15 mutta enintään 22	32.	863 senttiä litralta valmista alkoholijuomaa
<i>Etyylialkoholi</i> tullitariffin nimikkeeseen 2208 kuuluvat tuotteet:		
— yli 1,2 mutta enintään 2,8	41.	30,90 senttiä senttilitralta etyylialkoholia
— yli 2,8	45.	54,80 senttiä senttilitralta etyylialkoholia
Muut	46.	54,80 senttiä senttilitralta etyylialkoholia

Ehdotus

VEROTAULUKKO

Etyylialkoholipitoisuus tilavuusprosentteina	Tuoteryhmä	Veron määrä
<i>Olut</i>		
— yli 0,5 mutta enintään 3,5	11.	28,35 senttiä senttilitralta etyylialkoholia
— yli 3,5	12.	36,20 senttiä senttilitralta etyylialkoholia
<i>Viinit ja muut käymisteitse valmistetut alkoholijuomat</i>		
— yli 1,2 mutta enintään 2,8	21.	36 senttiä litralta valmista alkoholijuomaa
— yli 2,8 mutta enintään 5,5	22.	198 senttiä litralta valmista alkoholijuomaa
— yli 5,5 mutta enintään 8	23.	308 senttiä litralta valmista alkoholijuomaa
— yli 8 mutta enintään 15	24.	456 senttiä litralta valmista alkoholijuomaa
<i>Viinit</i>		
— yli 15 mutta enintään 18	25.	456 senttiä litralta valmista alkoholijuomaa
<i>Välituotteet</i>		
— yli 1,2 mutta enintään 15	31.	568 senttiä litralta valmista alkoholijuomaa
— yli 15 mutta enintään 22	32.	902 senttiä litralta valmista alkoholijuomaa - kuitenkin 886 senttiä litralta valmista alkoholijuomaa ajalla 1.1.-31.12.2026 - kuitenkin 874 senttiä litralta valmista alkoholijuomaa ajalla 1.1.-31.12.2025
<i>Etyylialkoholi tullitariffin nimikkeeseen 2208 kuuluvat tuotteet:</i>		
— yli 1,2 mutta enintään 2,8	41.	30,90 senttiä senttilitralta etyylialkoholia
— yli 2,8 mutta enintään 10	42.	54,80 senttiä senttilitralta etyylialkoholia
— yli 10	43.	57,30 senttiä senttilitralta etyylialkoholia - kuitenkin 56,30 senttiä senttilitralta etyylialkoholia ajalla 1.1.-31.12.2026 - kuitenkin 55,50 senttiä senttilitralta etyylialkoholia ajalla 1.1.-31.12.2025
<i>Muut</i>	46.	57,30 senttiä senttilitralta etyylialkoholia - kuitenkin 56,30 senttiä senttilitralta etyylialkoholia ajalla 1.1.-31.12.2026 - kuitenkin 55,50 senttiä senttilitralta etyylialkoholia ajalla 1.1.-31.12.2025